

Iwona Mulicka, Maksymilian Gajek

Czynniki wyznaczające mobilność społeczno-zawodową bezrobotnych

Problemy Profesjologii nr 1, 97-107

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Iwona Mulicka

Maksymilian Gajek

CZYNNIKI WYZNACZAJĄCE MOBILNOŚĆ SPOŁECZNO-ZAWODOWĄ BEZROBOTNYCH

Streszczenie

W pracy przedstawiono wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród populacji osób bezrobotnych w różnym wieku, poszukujących pracy. Głównym celem badań była ocena czynników wyznaczających mobilność społeczno-zawodową bezrobotnych.

FACTORS DETERMINING SOCIAL AND PROFESSIONAL MOBILITY AMONG THE UNEMPLOYED

Abstract

The article presents a questionnaire research results conducted among unemployed of different age seeking for job. The goal of the questionnaire was to estimate selected factors determining social and professional mobility of the unemployed.

Wprowadzenie

Mianem bezrobotnego określa się osobę, która nie jest zatrudniona i nie wykonuje pracy zarobkowej¹. Musi być to osoba zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy, gotowa podjąć pracę w pełnym wymiarze czasu pracy. O status bezrobotnego może ubiegać się osoba, która:

- a) [...] „ukończyła 18 lat,
- b) nie ukończyła 60 lat – kobieta lub 65 lat – mężczyzna,
- c) nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej albo po ustaniu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, zaprzestaniu prowadzenia pozarolniczej działalności, nie pobiera zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego lub macierzyńskiego,
- d) nie jest właścicielem lub posiadaczem samoistnym lub zależnym nieruchomości rolnej” [...] ²,

¹ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Dz.U. 2004, nr 99, poz. 1001.

² Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Dz.U. 2004, nr 99, poz. 1001, rozdział 1, artykuł 2.

- e) nie uzyskuje przychodów podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym z działów specjalnych produkcji rolnej
- f) nie podjęła pozarolniczej działalności od dnia wskazanego w zgłoszeniu do ewidencji do dnia wyrejestrowania tej działalności albo nie podlega na podstawie odrębnych przepisów obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników,
- g) nie jest osobą tymczasowo aresztowaną lub nie odbywa kary pozbawienia wolności,
- h) nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych,
- i) nie pobiera na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego,
- j) nie pobiera, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania,
- k) nie pobiera po ustaniu zatrudnienia świadczenia szkoleniowego [3].

Gdy bezrobocie przyjmuje niewielkie rozmiary to przypisuje się mu pozytywne znaczenie. W takim przypadku bezrobocie hamuje nadmierny wzrost płac, ułatwia restrukturyzację gospodarki i realokację siły roboczej, zwiększa elastyczność podaży pracy, racjonalizuje zatrudnienie, wzmacnia dyscyplinę pracy, zwiększa konkurencję o miejsca pracy, stymuluje wzrost wydajności pracy.

Jednak, gdy występuje w skali masowej to staje się ogromnym ciężarem dla całej gospodarki. Generalnie zaś oznacza przesunięcie zasobów pracy ze sfery wytwarzania do sfery bierności zawodowej. Bezrobotni nie wytwarzają i nie uczestniczą w procesach pracy. Koszty i straty związane z bezrobociem dzieli się na ekonomiczne, społeczno-psychologiczne i polityczne przedstawiono je w tabeli 1.

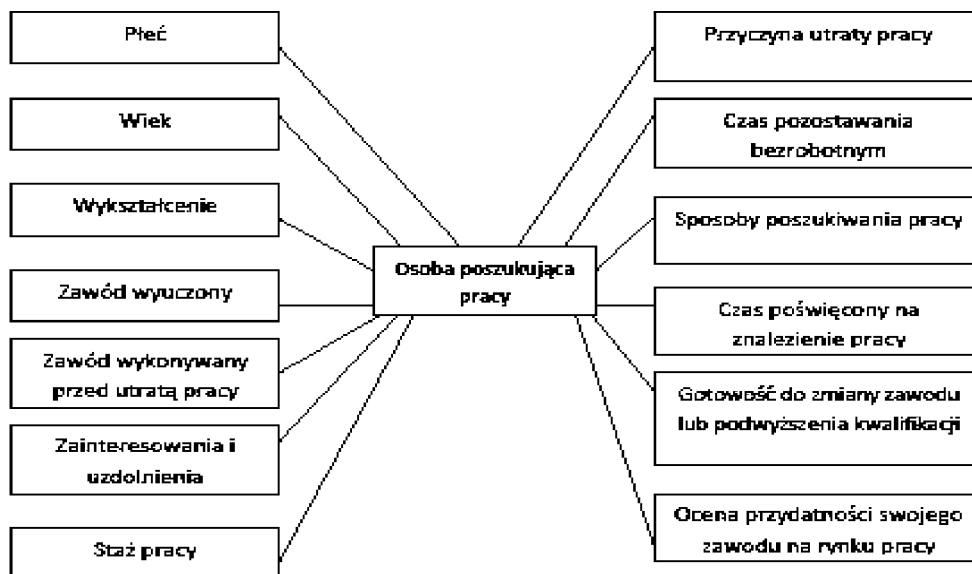
Bezrobocie z punktu widzenia ekonomicznego i psychologicznego jest stanem przymusowej zależności od innych. Co szczególnie istotne byt materialny bezrobotnego zależy od innych ludzi, zwłaszcza członków rodziny. Skutki bezrobocia są bardzo rozległe i dotyczą wszystkich aspektów życia osób pozbawionych pracy, ich rodzin oraz całego społeczeństwa. Ludzie znajdujący się w trudnej sytuacji na rynku pracy wyróżniają się indywidualną mobilnością zawodową, która jest specyficzna dla każdej jednostki.

Istotnym czynnikiem charakteryzującym osoby poszukujące pracy jest ich mobilność społeczno-zawodowa. Są to określone przejawy aktywności bezrobotnych na rynku pracy, obejmujące zachowania związane z poszukiwaniem pracy oraz dostosowaniem swoich umiejętności czynnościowych i psychospołecznych do potrzeb pracodawców.

Tab. 1. Negatywne skutki bezrobocia

Koszty ekonomiczne	Koszty społeczno-psychologiczne
Zmniejszenie dochodów budżetowych państwa (bezrobotni nie płacą podatków dochodowych, składek na ubezpieczenia społeczne, nie kupują zbyt wielu towarów).	Pogarszanie stanu zdrowia fizycznego i psychicznego.
Niewykorzystanie potencjału pracy, konsekwencją czego jest różnica między potencjalnym poziomem produktu narodowego, jaki można by osiągnąć w warunkach pełnego zatrudnienia, a poziomem rzeczywistym tego produktu.	Zagrożenie egzystencji i obniżenie standardu życia.
Koszty pomocy społecznej dla bezrobotnych i ich rodzin.	Bezrobocie powoduje frustrację jednostek spowodowaną niemożnością włączenia się ludzi w społeczny nurt pracy (poczucie nieprzydatności).
Koszty wcześniejszych emerytur i świadczeń przedemerytalnych dla bezrobotnych osób zwalnianych z zakładów pracy.	U bezrobotnych występują zmiany w strukturze i organizacji czasu, utrata kontaktów towarzyskich, obniżenie poczucia własnej wartości.
Koszt utrzymania instytucji w zakresie obsługi bezrobotnych.	Bezrobocie jest przyczyną patologii społecznych, np. narkomanii, alkoholizmu, przestępczości.
Emigracja wysoko wykształconych kadr.	Młodzi bezrobotni są grupą najbardziej zagrożoną skutkami dezaktywacji zawodowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [2].

Rys. 1. Czynniki wyznaczające mobilność społeczno-zawodową bezrobotnych [1].

Czynniki wpływające na indywidualną mobilność danej jednostki na rynku pracy przedstawia rysunek 1. Jak wynika z tego rysunku społeczno-zawodowe cechy jednostki takie jak: płeć, wiek, wykształcenie, zawód wyuczony, zawód wykonywany przed utratą pracy, zainteresowania i uzdolnienia, staż pracy zostały zestawione ze wskaźnikami dotyczącymi zachowania bezrobotnego na rynku pracy.

Zachowania mające na celu uzyskanie pracy można analizować na postawie składników indywidualnej aktywności bezrobotnego, są to między innymi: czas poświęcony na poszukiwanie pracy, zróżnicowanie sposobów poszukiwania pracy, gotowość do zmiany zawodu lub podwyższania swoich kwalifikacji zawodowych. Istotnym wskaźnikiem wpływającym na mobilność społeczno-zawodową bezrobotnego jest także subiektywna ocena dotycząca przydatności jego zawodu na rynku pracy. Przyczyna utraty pracy i długość czasu pozostawania bezrobotnym uzupełniają obraz mobilności społeczno-zawodowej bezrobotnego. Są to bardzo ważne wskaźniki pozwalające przyjrzeć się i ocenić postawy bezrobotnych poszukujących pracy w celu zmiany statusu bezrobotnego przez określone działania [1].

Cel i zakres badań

Celem nadrzędnym przeprowadzonych badań ankietowych była ocena czynników wyznaczających mobilność społeczno-zawodową bezrobotnych [3].

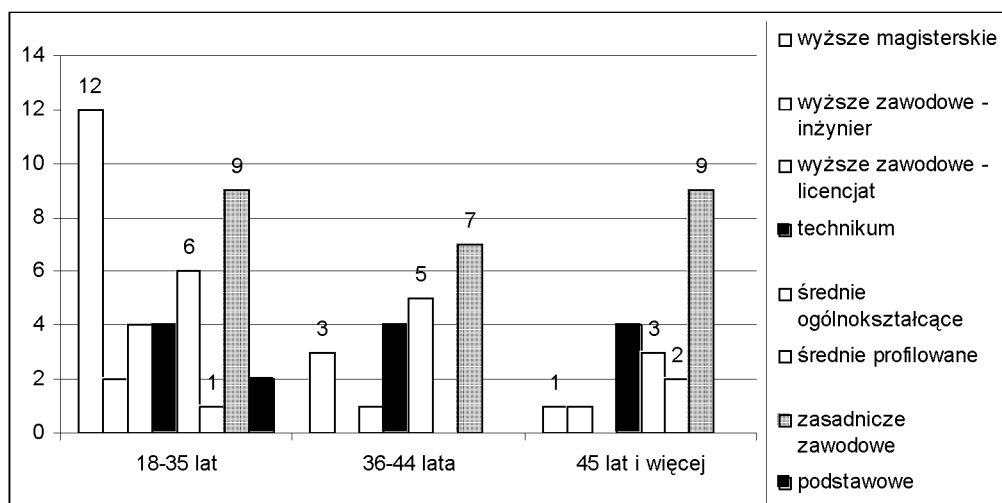
Badania przeprowadzono wśród 80 osób zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Opolu, Wśród badanych były 42 kobiety – stanowiąc 53,5% badanych oraz 38 mężczyzn – 47,5%. Najliczniejszą grupę badanych stanowiły osoby młode, mieszczące się w przedziale wiekowym od 18 do 35 roku życia. Zdecydowana większość badanych mieszka w mieście. Respondenci różnią się pod względem poziomu wykształcenia oraz okresu pozostawania bez pracy. W grupie badanych przeważają osoby pozostające bez pracy krótko – do 5 miesięcy.

Kwestionariusz ankiety, który składał się z ponad 30³ pytań skoncentrowanych wokół następujących problemów badawczych:

- jaka jest sytuacja społeczno-ekonomiczna osób poszukujących zatrudnienia w Powiatowym Urzędzie Pracy,
- jak ankietowani oceniają swoje przygotowanie zawodowe, kwalifikacje, umiejętności w kontekście szans na znalezienie zatrudnienia,
- jakie trudności uniemożliwiają tym osobom zaistnienie bądź powrót na rynek pracy,
- w jakim stopniu badani są gotowi podjąć działania zmierzające do zmiany ich sytuacji [3].

³ W tym referacie nie wszystkie pytania zostały wykorzystane.

Badani zostali podzieleni na trzy grupy wiekowe, które stanowiły I grupa – 52,5% badanej populacji, II grupa 22,5% a III grupa 25% .

Rys. 2. Wykształcenie badanych osób z podziałem na grupy wiekowe

Na rysunku 2 przedstawiono odpowiedzi dotyczące poziomu wykształcenia badanych z podziałem na trzy grupy wiekowe.

Z grupy najmłodszych osób, 29% ankietowanych posiada dyplom magistra, 17% stanowią młodzi ludzie z wykształceniem zasadniczym zawodowym, a 14% to absolwenci liceum ogólnokształcącego. W II grupie wiekowej 39% to absolwenci zasadniczych szkół zawodowych oraz 27% to absolwenci liceum ogólnokształcącego. W grupie osób najstarszych najliczniejszą grupę – 45% stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Do zawodów wyuczonych deklarowanych w I grupie ankietowanych należą: mgr farmacji, mgr biologii, nauczyciel, mgr chemii, mgr inż. środowiska pracy, hotelarz, bankowiec, biotechnolog, socjolog, ekonomista. Liczną grupę – 15% stanowią młodzi ludzie z wykształceniem zasadniczym zawodowym, w zawodach: kucharz, murarz, cukiernik czy ogrodnik. Wykształcenie średnie ogólnokształcące posiada także 15% osób z tej grupy. Osoby te, albo nie posiadają zawodu, albo wykonują prace intrologatora, woźnej, technika informatyka, operatora maszyn offsetowych, technika technologii żywienia.

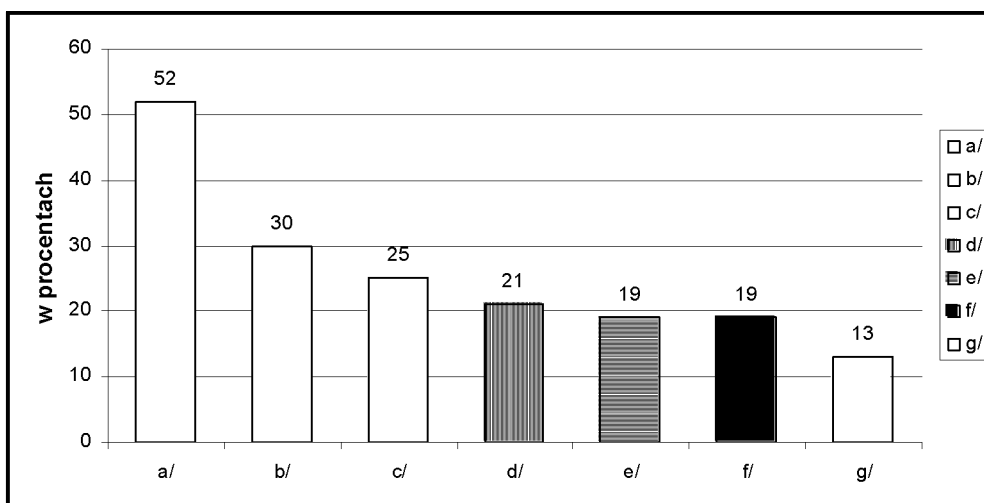
Z I grupy wiekowej 10% badanych zadeklarowało, iż posiada wykształcenie techniczne. Wśród zawodów wymieniły: technik budownictwa, technik geodeta, technik elektryk, administrator celny. Również 10% posiada wykształcenie zawodowe zakończone tytułem licencjata. Wyuczonymi zawodami tej grupy badanych są: technik ekonomista, krawcowa, technik hotelarz, fizyoterapeuta. 5% badanych ukończyło studia inżynierskie na kierunku ochrona środowiska oraz elektromechanika. Również 5% stanowią osoby z wykształceniem

podstawowym (bez zawodu) oraz 2,5% badanych, którzy ukończyli liceum profilowane (sprzedawca magazynier).

Wśród II grupy respondentów najliczniejszą zbiorowością są osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe – 35%. Badani mają zawody, dające szansę na zatrudnienie, są to: kaletnik, mechanik, sprzedawca, sekretarka, kierowca, szwaczka – krawcowa. Osoby z wykształceniem ogólnokształcącym stanowią równie liczną populację – 25%, w tym są osoby bez zawodu, pozostałe pracowały jako: sekretarka oraz mechanik. Znaczącą grupę – 15% stanowią osoby z wykształceniem wyższym magisterskim, w zawodach: fizjoterapeuta, pielęgniarka, mgr ochrony środowiska oraz z wykształceniem technicznym: technik administracji, technik elektryk, technik budownictwa, mechanik. 5% osób posiada wykształcenie wyższe licencyjne.

W grupie osób najstarszych wiekiem najliczniejszą grupę – 45% stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Deklarowane zawody wyuczone: mechanik, zbrojarz – betoniarz, magazynier, sprzedawca, ślusarz, spawacz, elektryk, ogrodnik. 20% osób deklarowało, że ukończyło technikum w zawodach: technik materiałów wiążących, elektryk, ślusarz, technik elektroenergetyk. 15% osób ukończyło liceum ogólnokształcące, natomiast 10% profilowane. Najmniej liczną grupę – 5% stanowią osoby z wykształceniem wyższym magisterskim oraz zawodowym inżynierskim, również 5%.

Dane przedstawione na rysunku 3 pokazują w czym tkwi, według badanych, przyczyna tego, że nie mogą znaleźć pracy. Przy czym respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Rys. 3. Ranking odpowiedzi na pytanie „dlaczego nie ma Pan/Pani pracy”?

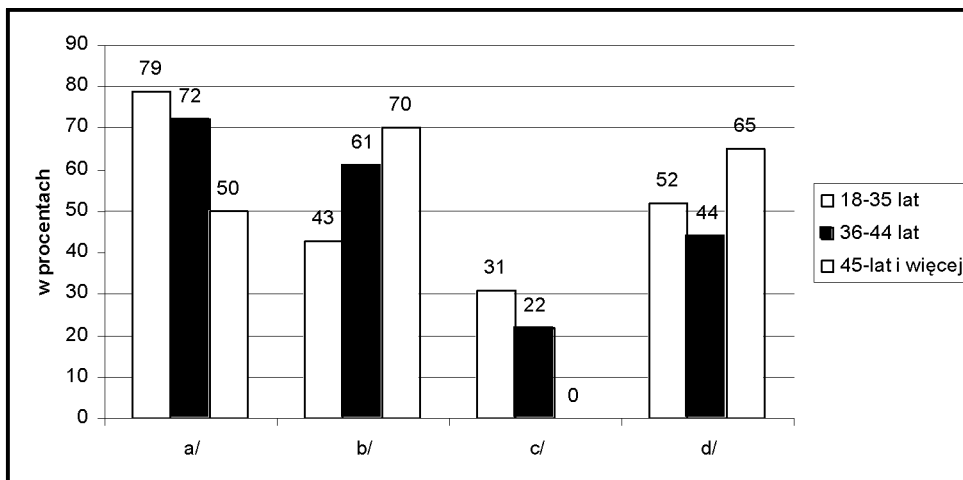
Oznaczenia: a/ brak ofert pracy; b/ brak znajomości, układów; c/ brak pracy w miejscu zamieszkania; d/ brak odpowiednich kwalifikacji; e/zła sytuacja na światowych rynkach pracy; f/ zła polityka rządu; g/niska płaca w stosunku do wysokości zasiłku.

Uzyskane wyniki pokazują, że według 52% badanych zasadniczym czynnikiem, który uniemożliwia znalezienie pracy jest *brak ofert pracy*. W drugiej kolejności – 30% odpowiedzi *brak znajomości, układów* oraz 25% wskazało *brak pracy w miejscu zamieszkania*.

Inne przyczyny wymieniane przez badanych to *złe rozwiązania prawne*, kilku respondentów twierdzi, iż *ma zawód nieadekwatny do potrzeb rynku*. Pojedyncze osoby wśród utrudnień wymienili: *brak miejsc w przedszkolach, żłobkach, utrudnienia komunikacyjne* oraz choroby takie jak: *padaczka, epilepsja*.

Analizując te wyniki, można zauważyć, iż badani w pierwszej kolejności wskazali na czynniki zewnętrzne, niezależne od nich, a dopiero w dalszej kolejności te, które leżą po ich stronie. Istotne jest to, by bezrobotni zdając sobie sprawę z przyczyn tego stanu próbowali coś w swoim życiu zmienić.

Kolejna grupa pytań miała pomóc określić, jak ankietowani oceniają swoje przygotowanie zawodowe, kwalifikacje, umiejętności w kontekście szans na znalezienie zatrudnienia.

Rys. 4. Posiadane kwalifikacje, umiejętności z podziałem na poszczególne grupy wiekowe

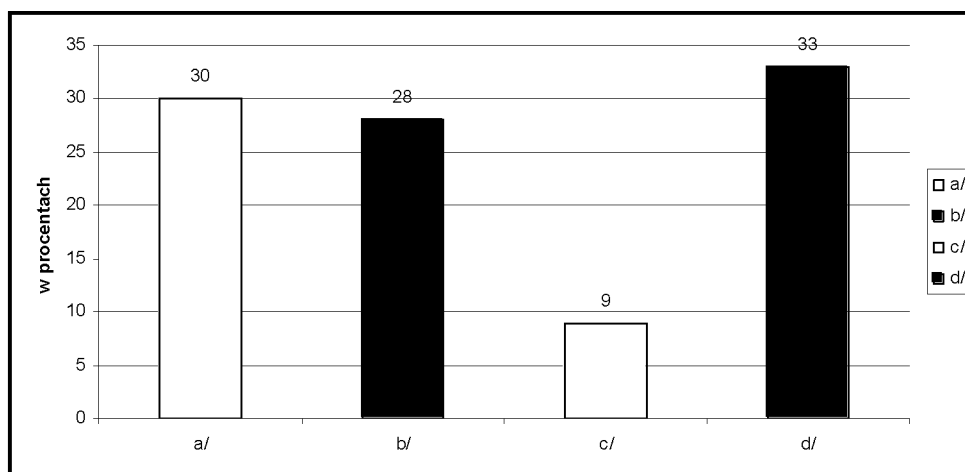
Oznaczenia: a/ obsługa komputera oraz urządzeń biurowych; b/ kursy, szkolenia, posiadają certyfikaty; c/ staże absolwenckie, praktyki; d/ prawo jazdy kategorii B.

Rysunek 4 obrazuje odpowiedzi dotyczące posiadanych atutów z podziałem na poszczególne grupy wiekowe, przy czym i w tym przypadku można było wskazać więcej, niż jedną odpowiedź. Ponad połowa ankietowanych – 55 osób zadeklarowało, iż zna *obsługę komputera oraz urządzeń biurowych*, głównie ludzie młodzi z I grupy wiekowej 79%, ale i w III grupie wiekowej połowa badanych ma te umiejętności. Wiele osób badanych ukończyło *kursy, szkolenia, posiadają certyfikaty*, W tym wypadku najczęściej takich dokonań jest w grupie badanych najstarszych wiekowo – 70%. Od 44% do 65% ankietowanych posiada prawo jazdy kategorii B. Ponadto 7% osób z przedziału wiekowego 18-35 lat ma prawo jazdy

kategori E, a 10% z III grupy wiekowej (45 lat i więcej) ma prawo jazdy kategorii C+E. Tylko osoby z III grupy nie zadeklarowały odbycia *staży absolwenckich, praktyk*. Jako *inne*, dodatkowe umiejętności ankietowani podali: studia podyplomowe, możliwość pracy na wysokościach, z wózkami widłowymi, koparkami, tytuł mistrza fryzjerstwa.

Bardzo ważna, a zarazem motywująca powinna być obiektywna ocena przygotowania zawodowego, poziomu kwalifikacji, umiejętności w kontekście szans na znalezienie zatrudnienia. Jak wynika z otrzymanych odpowiedzi tylko 8% osób nie potrafiło tego ocenić. Najwięcej – 58% ocenia swój poziom kwalifikacji, umiejętności raczej dobrze, znacznie mniej, bo tylko 19% osób bardzo dobrze, natomiast 15% osób, w tym głównie starsi ludzie źle.

Badani deklaruwali chęć podjęcia pracy za granicą (16%) jednakże zapytani o znajomość języków obcych sporadycznie deklaruwali *bardzo dobrą* znajomość języków. Większość oceniała swoje umiejętności jako przeciętne lub wręcz słabe. 21% badanych przyznało, że nie zna żadnego języka obcego. Najczęściej znanym, choć w różnym stopniu, był język angielski lub niemiecki. Jako język dodatkowy, zwłaszcza wśród najstarszej grupy wiekowej deklarowany był język rosyjski, połowa ankietowanych z tej grupy wiekowej. Niestety ten język nie jest już zbyt często używany, więc jego znajomość w XXI wieku nie pomaga w znalezieniu zatrudnienia. Natomiast ludzie młodzi w stopniu dobrym opanowali języki hiszpański – 1 osoba, francuski również 1, holenderski 2. Niewątpliwie znajomość języków obcych zwiększa szansę znalezienia pracy, zarówno w Polsce, jak i za granicą.

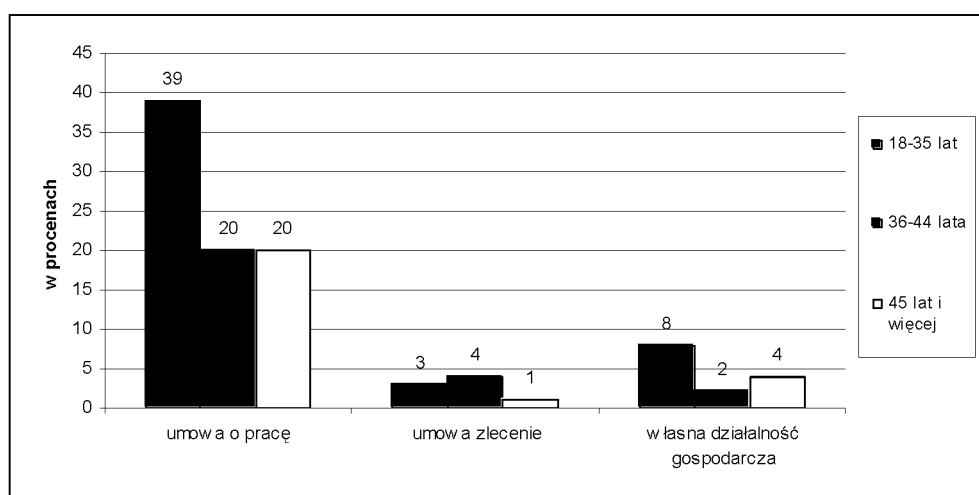
Rys. 5. Deklarowana chęć podnoszenia kwalifikacji lub kontynuowania nauki [Czy zamierza Pan/Pani kontynuować naukę/podnosić swoje kwalifikacje?].

Osoby bezrobotne, aby zwiększyć swoje szanse na znalezienie zatrudnienia powinny aktywnie i systematycznie podnosić swoje kwalifikacje a nie tylko deklarować chęć kontynuowania nauki. Jednak jak wynika z danych prezentowanych na rysunku 5, wcale tak nie jest.

Może to być spowodowane bezrobociem długotrwałym, które nie niesie za sobą nic dobrego tylko frustrację.

Analizując odpowiedzi można stwierdzić, że 33% ogółu ankietowanych nie chce podnosić swoich kwalifikacji, ponieważ twierdzi, iż nie gwarantuje to znalezienia pracy. 30% badanych chce kontynuować naukę w systemie zaocznym, 28% badanych deklaruje, iż zamierza podnosić swoje kwalifikacje, ale przeszkodą są trudności finansowe. Tylko 9% respondentów odkłada tę decyzję na później i planuje podnosić swoje kwalifikacje, bądź kontynuować naukę jednak dopiero w perspektywie kilku lat.

Kolejna grupa pytań ankiety dotyczyła zagadnień związanych z tym, w jakim stopniu badani są gotowi podjąć działania zmierzające do zmiany swojej sytuacji i na jak duże poświęcenie są gotowi.

Rys. 6. Rodzaj zatrudnienia interesujący osoby badane [Jaki rodzaj zatrudnienia Pana/Panią interesuje?].

Z informacji prezentowanych na rysunku 6 można wnioskować, że umową o pracę jest zainteresowana większość badanych – 78% osób, a tylko 14% z ogółu badanych chce założyć własną działalność gospodarczą i są to głównie ludzie młodzi, w przedziale wiekowym 18-35 lat. W ostateczności pewnie osoby bezrobotne podjęłyby pracę na umowę zlecenie – tylko 8%. Żadna osoba nie chciałaby podjąć zatrudnienia jako umowy o dzieło.

Na pytanie: *Czy podjął/jęłaby Pan/Pani pracę w branży innej, niż zawód wyuczony?* 91% odpowiedziało, że *tak* podjęłoby pracę w innej branży, niż zawód wyuczony.

Na pytanie *Czy zdecydowałby/aby się Pan/Pani na podjęcie każdej pracy nawet za minimalne wynagrodzenie?* Tylko 41% – zadeklarowało, iż podjęłyby się każdej pracy nawet za minimalne wynagrodzenie.

Czy zdecydowałby/aby się Pan/Pani na podjęcie każdej pracy nawet za minimalne wynagrodzenie z koniecznością wyjazdu do innego miasta? Tylko 15% ankietowanych powiedziało *tak* a większość badanych nie zdecydowałaby się na taki krok.

Na uszczegółowione pytania o pracę fizyczną 26% badanych zadeklarowało, iż podjęłoby *pracę fizyczną za minimalne wynagrodzenie*, jednak w przypadku dojazdów do tej pracy liczba wyrażających zgodę spadła do 9%.

Oceniając gotowość badanych do podjęcia pracy można stwierdzić, że im więcej zmian wymagała potencjalna praca, tym mniej było chętnych do jej podjęcia. Mimo deklaracji początkowej, że *podjęliby pracę w innej branży, niż zawód wyuczony* to już płaca minimalna stanowiła poważny problem. O małej mobilności bezrobotnych świadczą odpowiedzi na kolejne pytania dotyczące pracy w innym miejscu lub konieczność dojazdu do niej.

Podsumowanie

Poziom wykształcenia, niski status społeczno-zawodowy, cechy osobowościowe oraz wiek mogą stać się przyczyną wykluczenia z rynku pracy. Długość okresu pozostawania bez pracy ma wpływ na osoby bezrobotne, szczególnie na ich psychikę a pośrednio oddziałuje na różne sfery życia rodziny i możliwość pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Przeprowadzone badania ankietowe świadczą o dość niskim poziomie mobilności społeczno-zawodowej polskiego bezrobotnego. Jego gotowość do zmian i podnoszenia swoich kwalifikacji czy kształcenia jest minimalna.

Osoby bezrobotne z niechęcią odnoszą się do tych form pomocy urzędu pracy, które wymagałyby z ich strony działania i własnej inicjatywy, częściej skłonne są do przyjmowania biernej postawy i korzystania na przykład z zasiłków. Wpływ na takie zachowanie może mieć fakt, iż niektóre osoby uważają, iż to instytucje rynku pracy są odpowiedzialne za znalezienie im zatrudnienia. Sami przyjmują bierną postawę i czekają na pomoc odpowiednich instytucji rynku pracy.

Większość badanych respondentów twierdzi, iż nie posiada pracy, ponieważ nie ma dla nich odpowiednich ofert. Prawdą jest, że liczba zgłaszanych ofert nie jest zbyt obfita i wymaga cierpliwości w oczekiwaniu na odpowiednią.

Większość badanych raczej dobrze ocenia swoje przygotowanie zawodowe, poziom kwalifikacji oraz umiejętności uważając, że to pozwoli im znaleźć pracę. Istnieje jednak odsetek ankietowanych, którzy są słabo wykształceni, a mimo to nie chcą ani zmieniać, ani podnosić swoich kwalifikacji, ponieważ twierdzą, iż to i tak nie gwarantuje im znalezienia pracy.

Człowiek uczy się przez całe życie, jeśli nie będzie doskonalił swoich umiejętności, podnosił kwalifikacji, czy kontynuował nauki, to sam narazi się na utratę pracy lub wykluczenia.

czenie z rynku pracy. Niewątpliwie edukacja zawodowa powinna być skoordynowana z potrzebami gospodarki oraz z popytem na pracę według kierunków kształcenia i zawodów.

Tak, więc podsumowując należałoby stwierdzić, że skuteczne zwalczanie bezrobocia nie jest możliwe bez działań kompleksowych, obejmujących równoległe politykę gospodarczą i społeczną, zarówno w wymiarze tak regionalnym jak i lokalnym. Rozpatrywanie problemów rynku pracy w ujęciu lokalnym ma duże znaczenie praktyczne dla ogólnopolskiej analizy problemu i efektywności działań. Analiza ta jest również istotna ze względu na skuteczne wykorzystanie środków z Europejskiego Funduszu Społecznego, który może być czynnikiem decydującym o ograniczeniu bezrobocia.

Bibliografia

- [1] Milian L., *Funkcjonowanie lokalnych rynków pracy w aspekcie badań nad bezrobotnymi*. Studium teoretyczno-empiryczne, wydanie I, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 1998.
- [2] Pilch T., Lepalczyk I., *Pedagogika społeczna. Człowiek w zmieniającym się świecie*, wydanie II, Wydawnictwo „Żak”, Warszawa 1995.
- [3] Skóra A., *Walka z bezrobociem w świetle polityki społecznej na przykładzie działalności wybranego urzędu pracy*, promotor dr Iwona Mulicka, Politechnika Opolska, Opole 2010.
- [4] Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Dz.U. 2004, nr 99.